

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 582.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245217256320/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sextende Aarhundrede

svar med Rigets samlede Kræfter saa godt som umueligt, og Frankrigs tappe, enevældige Hæere, Frands den Første, var Solimans Stalbroder*). Dette offentlige Forbund mellem den Tyrkiske Sultan og den »Allerchristeligste Konge« var heller ingenlunde blot en Skam for Frands, men et af Jule-Mærkerne, som viste, at den Vestlige Christenhed uden Reformationen snart vilde blevet endnu mere Tyrkisk end den Østlige, blevet, som den bekiendte »Franske Oplysning«, ligesaa protestantisk mod den Christne Tro som mod Papi-steriet; men skjøndt Luther, ved at vække baade den christelige Bevidsthed og den Tydske Folke-Kraft, ligesaavel var Tyrkens som Pavens ypperste Modstander, saa blev dog Tydskland, ved den store Splidagtighed i Kirke-Sagen, for Øieblikket endnu mere udsat for Tyrkisk Oversvømmelse, og naar derfor det Østerrigske Huses Magt kun ikke selv overvældede Tydskland og forstyrrede Reformations-Værket, kunde den, som et Bolværk mod Tyrken og hans Stalbroder Franskmanden, umuelig være for stor. De tre Giftermaal, der bragte det Østerrigske Hus paa den ene Side Nederlandene, Spanien og Neapel, og paa den anden Ungarn og Bøhmen, var da virkelig »sluttede i Himlen«, og skjøndt de bestandige Krige mellem Carl og Frands gjør Ingen af dem Ære, der kun som Røvere sloges om Mailand, saa var de dog et Mesterværk af Forsynet, da Begge derved aabenbar forbindedes fra at gjøre noget meget Værre.

Det var Carls Broder Ferdinand, der, ifølge sit Giftermaal med den forrige Konges Syster, gjorde Krav paa den Ungerske Krone, men tiltrak derved Tydskland det første Tyrke-Besøg, da hans Medbeiler, den Siebenbürgske Voivod, Johan Zapolja, kaldte Soliman til Hjælp, som strax var ved Haanden med sine hundredetusinde Rovdyr, og satte hele Tydskland i Skræk (1529) ved Wiens Beleiring. Skrækken var heller ingenlunde ugrundet, thi, var Wien faldet, seer man ikke, hvad der skulde hindret Soliman fra at vande sine Heste baade i Rhinen og i Kongeaaen, saa hvem der glemmer Terning-Kastet om meer end hele Tydskland over den jævnaldrende Speierske Rigsdag, hvor Protestant-Navnet kom til Verden, skulde aldrig skrive Verdens-Historie. I det Sextende Aarhundrede følte man ogsaa godt, hvad der stod paa Spil, og op- tegnede med Beundring Navnene paa alle de Tydske og Span-

*) Gantimirs Tyrkiske Historie (i den Franske Oversættelse) II. 173—439.

Det Sextende Aarhundrede

ske Riddere og Adelsmænd, som i Wien, en heel Maaned ved Micheldags-Tider, sloges drabelig med Soliman, til han, efter en blodig Hoved-Storm, fandt det raadeligst at vende Ryg, og skal have lyst Forbandelse over den Tyrk, der vilde gientage den ulykkelige Prøve*). Det Sidste er rigtignok kun et Tyrkisk Sagn, men just derfor des mærkeligere, hvor det kun har lidt at betyde, hvad Soliman sagde om sit Tydske Tog, men saare meget, hvad Indtryk det gjorde paa Tyrkerne, saa Wiens tapre Forsvar (1529), som standsede Soliman i Europa, fordunkler endog Dius (1538), som standsede ham i Asien, og med Fornøielse anbefaler Verdens-Historien saavel den Spanske Ridder Ludovico Analos, med sine syvhundrede Urokkelige, som de Tydske Hovedmænd Pfalzgreve Philip den Stridbare og Grev Nicolai af Salm til et udødeligt Minde.

Herved erindres vi da levende om Tydsklunds Trang til Spanien for Øieblikket, men naar vi veed, at under Wiens Beleiring sad Keiser Carl i Genua, irættedes med Lutheranernes Sendebud om Gyldigheden af deres Speierske Protest, og underhandlede med Pave Clemens den Syvende om, hvad Paven skyldte Keiseren for al den Uleilighed, hans Tropper havde havt med at fange ham og plyndre Rom; da seer man let, han fortjende omtrent lige godt Navn af Tydsklunds og af Paves Forsvarer**). Tre Aar senere (1532) rykkede han vel i Marken mod Soliman med samlede Styrke, men da det ikke kom til noget Slag, vandt han i det mindste ingen Laurbær, og da hans Broder Ferdinand fandt sig i at skatte for Ungarn til den Tyrkiske Sultan, saa vilde Carl formodentlig gjort det Samme for Tydskland, hvis Wien var faldet, mens Soliman endnu havde en heel Menneske-Alder at udrase i**).

Uagtet nu Tydskland under Carl den Femte træder ind i Verdens-Historien som et Hoved-Rige og Spanien egenlig gaaer ud af den, saa nødes vi dog endnu til at holde Øie med Ferdinand den Catholskes Rige, hvorfra, under Carl den Femte, saavel Mexicos og Perus Erobrere, som Protestanternes Pæl i Kiødet, Jesuiterne, udgik, og hvad her først møder os, er en Castiliansk Opstand, der er blevet formeget omtalt til her at kunne forties, men var dog kun Halen af hvad Ferdinand og Ksimenes havde undertrykt og bundet. Den omtrent samtidige Spanske Historieskriver Ulloa fortæller kor-

*) Wiens Leirkrands i Schards Samlinger til den Tydske Historie II. 1207—26. Cantimirs Tyrke-Historie II. 304—6. 384—86.

***) Sleidans Reformation-Historie Bog VII.